

Obszary europejskiej polityki ochrony środowiska

praca dyplomowa z ekologii

Integracja europejska to proces koncentrujący się na zagadnieniach ekonomicznych. Jednoczenie się krajów Europy Zachodniej na mocy traktatów z lat 50. okazało się sukcesem właśnie dzięki temu, że zaowocowało rozwojem gospodarczym.

Wtedy jeszcze problem ochrony środowiska nie był doceniany. Szybki rozwój gospodarek, w których znaczącą rolę odgrywał przemysł, spowodował, że z czasem szkody ekologiczne były coraz bardziej widoczne. Początkowo z rozwiązywaniem tego problemu próbowano radzić sobie w ramach polityki prowadzonej przez poszczególne państwa oddzielnie.

W 1972 roku Rada Europejska zwróciła się do Komisji z wezwaniem o opracowanie wspólnotowego programu działania w dziedzinie ochrony środowiska.[1] Uważano, że zagrożenia ekologiczne stały się problemem wykraczającym poza granice poszczególnych krajów i wspólne stawienie im czoła może podnieść efektywność polityki ochrony środowiska. Nie bez znaczenia był także fakt, że zróżnicowane normy ekologiczne w każdym z państw zaczęły stawać się barierą handlową w warunkach rosnącej wymiany gospodarczej.

Przepisy prawa ochrony środowiska w Unii Europejskiej podzielić można na ogólne i szczegółowe. Ogólnymi (horyzontalnymi) są akty prawne o charakterze technicznym, dotyczące wszystkich działów prawa ekologicznego. Regulują takie zagadnienia, jak dostęp do informacji na temat środowiska naturalnego, ocena oddziaływania inwestycji na środowisko naturalne oraz sprawozdawczości z wykonywania szczegółowych przepisów ochrony środowiska.

Kwestie te szerzej poruszone są w następnym podrozdziale na temat narzędzi realizacji polityki ochrony środowiska w UE. Poniższa charakterystyka przepisów szczegółowych, dotyczących poszczególnych działów prawa ochrony środowiska, sporządzona została głównie na podstawie „Białej Księgi Polska – Unia Europejska”. Są to zagadnienia takie jak: jakość powietrza, czystość wód, stan przyrody, postępowanie z odpadami, sprawy dotyczące poziomu hałasu, chemikaliów, biotechnologii, zagrożeń przemysłowych oraz bezpieczeństwa radiologicznego.

Woda

Prawo dotyczące ochrony czystości wód można podzielić na dwie grupy. Normy prawne ustalają z jednej strony standardy jakości wody, z drugiej dopuszczalne poziomy emisji do niej. Jedną z ważniejszych dyrektyw określa 50 wskaźników, którym powinny odpowiadać będące źródłem wody pitnej wody powierzchniowe. Zostały one podzielone, według jakości, na klasy czystości. Określono, jakim procesom należy poddać wodę z poszczególnych klas, aby nadawała się do picia. Odpowiednie dyrektywy[2] regulują również standardy jakości wód przeznaczonych do kąpiel, niezbędnych dla życia ryb i skorupiaków. Uregulowane są też limity emisji do wód substancji niebezpiecznych, jak kadm czy rtęć. Normy wspólnotowe ustalają także metody analizy i pomiaru zanieczyszczeń.

Przyroda

W europejskim porządku prawnym, w obszarze dotyczącym ochrony przyrody, oprócz aktów prawnych wspólnot, jak rozporządzenia i dyrektywy, mamy do czynienia również z konwencjami międzynarodowymi, których Wspólnota Europejska jest stroną. Konwencje te stanowią część *acquis communautaire*. [3]

Odpowiedzią na zagrożenie egzystencji dzikich ptaków, ich gniazd i siedlisk była stosowna dyrektywa. Na państwach członkowskich spoczął obowiązek zapewnienia populacjom ptaków warunków koniecznych dla ich egzystencji i zachowania

równowagi ekologicznej. Ma to zostać osiągnięte poprzez tworzenie obszarów chronionych, odtwarzanie zniszczonych siedlisk i gospodarowanie nimi. Nałożone zostały ograniczenia sposobów przeprowadzania polowań oraz handlu zwierzętami. Inna dyrektywa stawia sobie za cel zachowanie naturalnych siedlisk dzikiej fauny i flory. Zaplanowano utworzenie europejskiej sieci naturalnych siedlisk „Natura 2000”. Państwa powinny podjąć działania w celu wprowadzenia ścisłej ochrony niektórych gatunków (umieszczonych na liście w aneksie do dyrektywy). Określony został wykaz zakazanych metod chwytania i zabijania określonych gatunków zwierząt. Pozostałe akty prawne regulują takie kwestie, jak zasady stosowane w przypadku importu wielorybów i innych produktów pochodzących z waleni (wymaganie uzyskania licencji importowej) oraz sprowadzania do państw członkowskich skór niektórych gatunków młodych fok i pochodzących z nich produktów, uwzględnione zostały także zagadnienia dotyczące przyrodniczych obszarów chronionych.[4]

Częścią europejskiego prawa ochrony środowiska są konwencje międzynarodowe, których Wspólnoty są stronami. Konwencja o zachowaniu [5] [6] [7] żywych zasobów morskich Antarktyki wyznacza zasady prowadzenia eksploatacji tego obszaru. Limituje połowy ryb, mięczaków, skorupiaków i innych gatunków w celu minimalizowania zmian w ekosystemie. Konwencja „berneńska” o zachowaniu dzikiej fauny i flory europejskiej oraz naturalnych siedlisk zobowiązuje strony do utrzymywania populacji określonych gatunków na poziomie odpowiadającym wymogom ekologicznym, naukowym i kulturalnym.[8]

Przewidziano wprowadzenie ścisłej ochrony dla zwierząt i roślin wymienionych w Załącznikach. Zachowanie wędrownych gatunków dzikich zwierząt i ich siedlisk oraz wykaz szczególnie zagrożonych gatunków zawiera Konwencja bońska. Strony zostały zobowiązane do podjęcia odpowiednich działań ochronnych.[9] Warto wspomnieć jeszcze o Konwencji o Międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami

gatunków zagrożonych wyginięciem (CITES). Wspólnoty nie są jej stroną, gdyż nie jest to prawnie możliwe (stronami są wszystkie państwa Unii), jednak jej postanowienia stały się częścią wspólnotowego prawa, odwołując się do nich rozporządzenia Rady i Komisji. Konwencja wprowadza mniej lub bardziej rygorystyczne zasady handlu żywymi lub martwymi zwierzętami, w zależności od grupy, do której dany gatunek został zaliczony. Wprowadzono system pozwoleń i certyfikatów, których wydanie uzależnione jest od spełnienia odpowiednich warunków.[10]

Odpady

Ten obszar polityki ochrony środowiska opiera się na czterech podstawowych zasadach. Po pierwsze należy zapobiegać powstawaniu zbędnych ilości odpadów, które nie będą mogły znaleźć zastosowania w gospodarce. Po drugie, proponuje się przeniesienie zasady „zanieczyszczający płaci” na producentów, których należy obarczyć kosztami postępowania z ich odpadami, jak utylizacja, neutralizacja czy składowanie. Po trzecie należy zwrócić większą uwagę na przewidywanie i identyfikowanie potencjalnych problemów. Po czwarte, problem odpadów, czyli ich przerób lub składowanie, powinien być rozwiązywany „na miejscu”, bez zbędnego transportowania.[11] [12] [13]

Prawo wspólnotowe odnosi się w tym przypadku do następujących kwestii: zapobieganie niepotrzebnemu powstawaniu odpadów, ponowne używanie produktów przeznaczonych do wyrzucenia, składowanie w warunkach nie zagrażających życiu ludzkiemu ani środowisku, wprowadzenie szczególnych wymagań w postępowaniu z odpadami niebezpiecznymi, promowanie stosowania przetwarzalnych opakowań, promowanie tzw. „czystych produktów” które podczas wytwarzania, sprzedaży i rozkładu nie szkodzą środowisku. Jeśli konieczny jest transport, powinien odbywać się w odpowiednich warunkach. Uwagę zwraca się na promocję określonych stylów zachowań wśród ludności, jak preferowanie produktów wielorazowych i o długiej żywotności, sortowanie

śmieci, wybieranie w sklepach produktów przyjaznych środowisku czy ograniczanie stosowania zbędnych opakowań. Odpady z gospodarstw domowych stanowią około 20% całości odpadów, reszta jest skutkiem działalności przemysłu, górnictwa i rolnictwa.

Hałas

Początkowo celem unormowania tej dziedziny były nie tyle względy ochrony środowiska, co usunięcie barier handlowych. Reguluje się nie poziom dopuszczalnej emisji dźwięku do środowiska, tylko maksymalną głośność konkretnych urządzeń (limity ustala się w decybelach). Wspólnotowe przepisy prawne dotyczące hałasu mają podobną konstrukcję. Wyznacza się w nich poziom maksymalnej głośności danego urządzenia, a państwa członkowskie nie mogą wykluczyć ze swojego rynku przedmiotu spełniającego wyznaczone kryteria. Ustala się także metody pomiaru hałasu odnośnie poszczególnych kategorii produktów (procedura testowania). Prawo europejskie ustala limity dopuszczalnego hałasu dla pojazdów silnikowych, oddzielnie dla czterokołowych i dla motocykli, poruszających się po drogach oraz wymagania co do tłumików. Normowany jest poziom emisji hałasu przez zakłady budowlane i znajdujące się w ich wyposażeniu maszyny.[14] [15]

Wiąże się z tym jeszcze ustalenie limitów dźwiękowych dla dźwigów wieżowych.[16] [17] Wydano dyrektywę limitującą hałas, którego źródłem są samoloty o prędkości niższej od prędkości dźwięku. Wiąże ona wymogi ochrony środowiska z istniejącymi możliwościami technologicznymi. Inna dyrektywa[18] dotyczy kompresorów (sprężarek), limity hałasu są tu związane, podobnie jak w niektórych innych przypadkach, z wydawaniem wspólnotowych certyfikatów. Dyrektywami[19] ustalono jeszcze dopuszczalne poziomy hałasu dla takich urządzeń, jak generatory mocy, generatory spawalnicze, urządzenia kruszące, mechaniczne kosiarki do trawy, koparki, koparko-ładowarki, opryskiwacze, ładowarki. Nietypową konstrukcję przybrała dyrektywa dotycząca sprzętu gospodarstwa domowego.[20] [21]

Nie ustala się w niej bowiem żadnych limitów hałasu. Upoważnia ona państwa członkowskie do wprowadzenia w stosunku do producentów i importerów wymagań oznaczania hałaśliwości oferowanych produktów w sposób uregulowany w dyrektywie. Zakazano jednak państwom wprowadzania ograniczeń ze względu na zadeklarowany zgodnie z formalnymi wymogami dyrektywy poziom głośności.

Chemikalia, zagrożenia przemysłowe i biotechnologie

Normy odnoszące się do kontroli substancji chemicznych stanowią we wspólnotowym porządku prawnym dosyć liczną grupę. Podstawowym instrumentem kontrolnym jest obecnie wymóg notyfikacji, przez który rozumie się przedstawienie właściwej władzy przez osobę mającą zamiar wprowadzić na rynek wspólnoty daną substancję odpowiednich dokumentów. Notyfikacja powinna zawierać takie informacje, jak charakter substancji, jej klasyfikacja, opakowanie, środki ostrożności, które powinny być podjęte podczas jej stosowania. Od obowiązku notyfikacji przewidziano szereg zwolnień, np. jeśli wprowadza się substancje w celach badawczych. Stosowne dyrektywy mają na celu ujednolicenie procedur notyfikacji, klasyfikowania, opakowania i oznaczania substancji chemicznych w państwach Wspólnoty. Konstrukcja opakowań powinna uniemożliwiać przypadkowe wydostanie się substancji, materiałów, z którego zostało wykonane, nie może wchodzić z nią w reakcje chemiczne, wymagana jest także odpowiednia konstrukcja zamknięcia.

Odpowiednim wymogom powinna odpowiadać etykieta produktu. Oprócz informacji o substancji i jej właściwościach powinna zawierać dane na temat sposobu postępowania z nią i środków ostrożności. W przypadku eksportu niebezpiecznych substancji wprowadzono wymóg informowania o tym odpowiednich władz państwa przyjmującego towar. Zakazano eksportu produktów, które mogą być użyte do produkcji broni chemicznej tam, gdzie takie ryzyko istnieje (np. do państw prowadzących wojnę).[22]
[23] [24] Określono[25] również zasady praktyki

laboratoryjnej. Państwa zostały zobowiązane do ustanowienia władz mających kontrolować działalność laboratoriów. Jedna z dyrektyw[26] [27] wprowadza ograniczenia użytkowania i wprowadzania na rynek pewnych (określonych w aneksie) substancji chemicznych i preparatów. Rygorystyczne przepisy wprowadzono także w stosunku do azbestów. Ich emisja do powietrza i wody ma być eliminowana lub zmniejszana. Określono normy emisji.[28]

Dyrektywa (tzw. dyrektywa Sveso, powstała po katastrofie w zakładach chemicznych we włoskiej miejscowości Sveso) regulująca problem zagrożenia przemysłowego ma na celu zapobieganie wypadkom przemysłowym oraz ograniczanie ich negatywnych skutków dla człowieka i środowiska.[29] Nakłada ona na producentów specjalne obowiązki oraz powołuje specjalne organy państwowe mające zajmować się zagrożeniami. Producent zobowiązany został do zawiadomienia odpowiednich władz o istotnych w tym przypadku aspektach swojej działalności (o rodzajach substancji, jakich używa, ale też o fakcie wystąpienia wypadku, czy zagrożenia wystąpieniem wypadku). Obowiązkiem państw jest zapewnienie ludności narażonej na zagrożenie odpowiedniej informacji oraz poinformowanie o najlepszym sposobie zachowania w przypadku zagrożenia.[30]

Przepisy dotyczące biotechnologii[31] [32] [33] ustalają sposoby postępowania z genetycznie modyfikowanymi organizmami w celu uniknięcia zagrożenia dla człowieka i środowiska naturalnego. Wyróżniono organizmy zamknięte (tj. odgródzone od świata zewnętrznego barierami fizycznymi, biologicznymi i chemicznymi) i pozbawione tych barier. Wprowadzono wymóg opracowania planów na wypadek wydostania się niektórych mikroorganizmów poza terytorium, gdzie mogą bezpiecznie dla środowiska przebywać. Wprowadzanie genetycznie zmodyfikowanych organizmów do środowiska jest możliwe zarówno w celach komercyjnych jak i niekomercyjnych. W zależności od tego istnieją różne procedury wydawania zgody i sposoby kontroli.

Bezpieczeństwo jądrowe i ochrona przed promieniowaniem

Prawo wspólnotowe w tej dziedzinie określa standardy ochrony zdrowia przed zagrożeniami wynikającymi z promieniowania jonizującego. Wyznaczone zostały normy chroniące pacjentów przed skutkami promieniowania związanego z naświetleniami medycznymi. Jedna z dyrektyw[34] ustanawia system powiadomień o niebezpieczeństwie, inna nakazuje informować ludność o ewentualnym zagrożeniu promieniowaniem.[35] Pozostałe przepisy regulują takie kwestie, jak transport odpadów i substancji radioaktywnych czy maksymalnych dopuszczalnych poziomów skażenia żywności wprowadzanej na rynek w przypadku awarii nuklearnej.[36]

[1] W. Weidenfeld, W. Wessels (red.), Europa od A do Z. Podręcznik integracji europejskiej, Gliwice 1996, s. 180

[2] Dyrektywy Rady 76/160/EWG, 78/659/EWG, 79/926/EWG

[3] Dyrektywy Rady 76/464/EWG, 83/513/EWG, 82/176/EWG

[4] Dyrektywa Rady 79/896/EWG

[5] J. Sommer, op. cit, s. 26-28

[6] Dyrektywa Rady 79/409/EWG

[7] Dyrektywa Rady 92/43/EWG

[8] Rozporządzenie Rady 81/348/EWG i Dyrektywa Rady 83/129/EWG

[9] A. Przyborowska-Klimczak, Ochrona przyrody. Przyrodnicze obszary chronione. Biała Księga Polska – Unia Europejska Nr 24, Warszawa 1996, s. 16-24, 31-32

[10] The European Community regulations on wildlife trade and

the implementation of CITES,
europa.eu.int/en/comm/dgn/cites/citeshome.htm

[11] Waste: Facts and trends, europa.eu.int/en/comm/dgn/waste-en.htm

[12] Dyrektywy Rady 75/442/EWG, 91/156/EWG, 78/319/EWG, 75/442/EWG

[13] Waste... op. cit.

[14] Dyrektywa Rady 70/157/EWG

[15] Dyrektywa Rady 79/113/EWG

[16] Dyrektywa Rady 84/534/EWG

[17] Dyrektywa Rady 80/51/EWG

[18] Dyrektywa Rady 84/533/EWG

[19] Dyrektywy Rady 84/536/EWG, 84/535/EWG, 84/537/EWG, 84/538/EWG

[20] Dyrektywa Rady 86/594/EWG

[21] J. Sommer, op. cit., s. 30-40

[22] Dyrektywy Rady 67/548/EWG, 88/379/EWG

[23] Rozporządzenie Rady 1734/88/EWG

[24] Rozporządzenie Rady 428/89/EWG

[25] Dyrektywy Rady 87/18/EWG, 88/320/EWG, 89/569/EWG

[26] Dyrektywa Rady 76/769/EWG

[27] Dyrektywa Rady 87/217/EWG

[28] J. Sommer, op. cit., s. 49-55

[29] Dyrektywa Rady 82/501/EWG

[30] J. Sommer, op. cit., s. 43-44

[31] Dyrektywy Rady 90/219/EWG, 90/220/EWG i Decyzje Komisji 91/274/EWG, 91/448/EWG

[32] J. Sommer, op. cit., s. 45-49

[33] Dyrektywa 96/29/Euratom (Podstawowe normy bezpieczeństwa)

[34] Dyrektywa 97/43/Euratom

[35] Dyrektywa 98/618/Euratom

[36] Przewodnik dostosowania prawa do prawa Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska. Dokument roboczy Komisji Europejskiej, mos.gov.pl/mos/news/materialyinform/przewodnik/przewodnik.html

Jeśli potrzebujesz pomocy w napisaniu pracy z zakresu ochrony środowiska, to polecamy serwis [pisanie prac](#) - prace z ekologii i innych kierunków pisane na (prawie) każdy temat.